

EL FORN D'ÀMFORES DEL CÀMPING «COSTA DE LEVANTE» (MATARÓ)

Coneixem pels autors clàssics la gran importància que va tenir el comerç del vi laietà a l'antiguitat, aquesta producció que tindria el seu moment més àlgid en l'època d'August i duraria fins, aproximadament, l'època de Domicià.

Al Maresme, si bé s'ha trobat una quantitat més o menys considerable de forns de planta circular, no massa aptes per a coure, de forma industrial, les àmfores que es produïen a la regió, en canvi són més aviat escassos els forns de gran cabuda que servirien per coure els envasos amfòrics.

La notícia sobre la troballa del forn d'àmfores que tractem en aquesta comunicació a nivell de la nostra comarca té una importància cabdal, podem dir que és el segon d'aquesta mena que es coneix fins ara. La seva descoberta va tenir lloc cap a mitjans dels anys setanta, malgrat que la primera actuació pròpiament arqueològica no s'hi va portar a terme fins a finals de l'any 1980, en què un equip de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró va realitzar la neteja de les restes del forn que aflorava en un marge al costat d'una de les pistes de tennis del càmping «Costa de Levante».

De la nota inclosa en la *Memòria d'Activitats* de l'esmentada Secció Arqueològica, creiem adient transcriure el següent paràgraf:

«Els treballadors que havien fet els rebaixos ens indicaren que els havia sortit una gran quantitat de fragments d'àmfora, possiblement romana. Nosaltres, per la nostra banda, en la petita prospecció que hi fèrem, que consistí en buidar la bocana del costat dret, hi trobàrem dues peces, possiblement bipedals de 15 x 15 cms, semblants als d'època romana» (Noè *et alii* 1980, p. 9).

Personalment vaig tenir ocasió de veure les restes del forn que es trobava al descobert, el qual conservava bona part de les voltes de les dues cambres de foc, encara que molt retallades pel rebaix. S'hi podien veure clarament les xemeneies que pujaven cap a la cambra de cocció, així com els forats de forma rectangular de la graella. Tota l'estructura estava construïda amb toves d'argila que, amb les successives coccions que havia suportat, li havien donat una forma compacta. La planta del forn possiblement era rectangular o quadrada, detall que deduïm pel fet de tenir dues cambres de foc. Si hagués estat de planta circular o ovalada, sols n'hauria disposat d'una (1).

Per les referències que va donar l'encarregat del bar del càmping, durant els rebaixos de terres es varen destruir les restes de tres forns més, d'idèntiques característiques que el que aquí descrivim, amb la qual cosa podem deduir que es tractaria d'un conjunt de quatre forns, molt possiblement distribuïts en bateria, i que correspondria a la zona dels forns de cocció d'un taller amfòric.

Pel que fa a l'anàlisi tipològica del forn en qüestió, en El Maresme, té un paral·lel directe amb el forn que s'exhumà a la vil·la de Torre Llauder al sud de l'atri (Prevosti-Clariana 1987, p. 206, fig. 2). Allà vàrem poder calcular quin nombre d'àmfores es podia coure en una fornada i quina producció hipotètica hauria pogut tenir aquell alfar. En aquella època implicaven un avançament tècnic important en els coneixements de la industrialització de la producció ceràmica d'àmfores. El forn de Torre Llauder, com també el d'aquesta comunicació, tenia dues cambres de foc i diverses xemeneies que feien arribar les altes temperatures a la cambra de cocció que estava al seu damunt.

D'aquesta mena de forns, al Vallès, es coneixen alguns exemples, com el de la vil·la romana de la Salut, a Sabadell (Almagro *et alii* 1945, p. 170, fig. 24), o la bateria de tres forns descoberts a la vil·la romana de can Feu, a Sant Quirze del Vallès (Carbonell, Folch, Martínez 1993, p. 279). Darrerament (agost de 1997), en el Maresme, se n'ha trobat un altre a ca l'Arnau, a Cabrera de Mar.

Una dada força interessant i que es torna a repetir en el cas que estudiem és la seva proximitat amb les vies de comunicació, especialment la marítima. Recordem que a l'època romana, la forma més usual de transport de mercaderies de gran tonatge era per mar. El càmping «Costa de Levante», com tots sabem, està situat gairebé arran de mar i al peu de la carretera de la costa, per tant la seva situació, en aquella època, era immillorable. Aquest fet es repeteix molt sovint en el món romà i també en la nostra comarca (Prevosti-Clariana 1987, p. 205).

Tipològicament tots els forns que hem citat, inclòs el nostre del càmping «Costa de Levante», són enquadrables dins la sistemàtica de Cuomo: tipus II-C (Cuomo 1971-1972, taula III, p. 407 i 435), de planta rectangular o quadrada, amb doble corredor o cambra de foc i un *praefurnium* (2).

No podem acabar la comunicació sense fer esment de la història de treballs arqueològiques enregistrades en aquest mateix lloc. Podem veure com els antecedents de treballs d'època romana en aquest indret no són nous. Així tenim notícies des de l'any 1933, en què Marià Ribas va anotar diverses treballs de materials romans al sud de can Dordeta (3).

Marta Prevosti, en base a les dades de l'arxiu de Marià Ribas, amplià la notícia donant-nos el detall i la planta dels vestigis arquitectònics i els materials trobats; així veiem que es tractaria d'una típica vil·la romana, més aviat benestant. De les descripcions de Prevosti s'intueix que no sols tindria *pars rustica*, sino

també *pars urbana* o zona noble de la vil·la. Es varen trobar fragments de marbre de paviment d'*opus sectile*, tesselles de mosaic, una cornisa de marbre, un tambor de columna, rajols de quart cercle de columna. Quant a la ceràmica usual, es va trobar un coll d'àmfora laietana de la forma Dressel 1-Pascual 1, sigil·lata, vidres, fragments de ceràmica comuna, fragments d'àmfores, de *dolium* i força tègula. Pels voltants es varen exhumar, segons Ribas: «Restes de sepultures de teules. Una sepultura de la qual ha sortit un esquelet completament sol», i el que és més important: «A la vora d'aquest lloc hi havia les restes d'un forn molt desfet» (Prevosti 1981, pp. 439-440).

Pel que fa a la cronologia, aparentment no disposem de dades, l'únic element que tenim «agafat amb pinces» com a datable, en aquesta zona, és el coll d'àmfora Dressel 1-Pascual 1 i la menció que fa Ribas de fragments de sigil·lata sense més precisions. De totes maneres, sí que coneixem el *floruit* de la producció vinícola de la Laietània a l'Antiguitat, així ens podem aventurar amb certa cautela a datar el forn en un marge de cent anys, entre el 20 a.C i el 80 d.C. Pel que fa a les restes de la vil·la hi hem d'assignar, en principi, la mateixa data, malgrat que aquesta podia haver tingut una existència més dilatada.

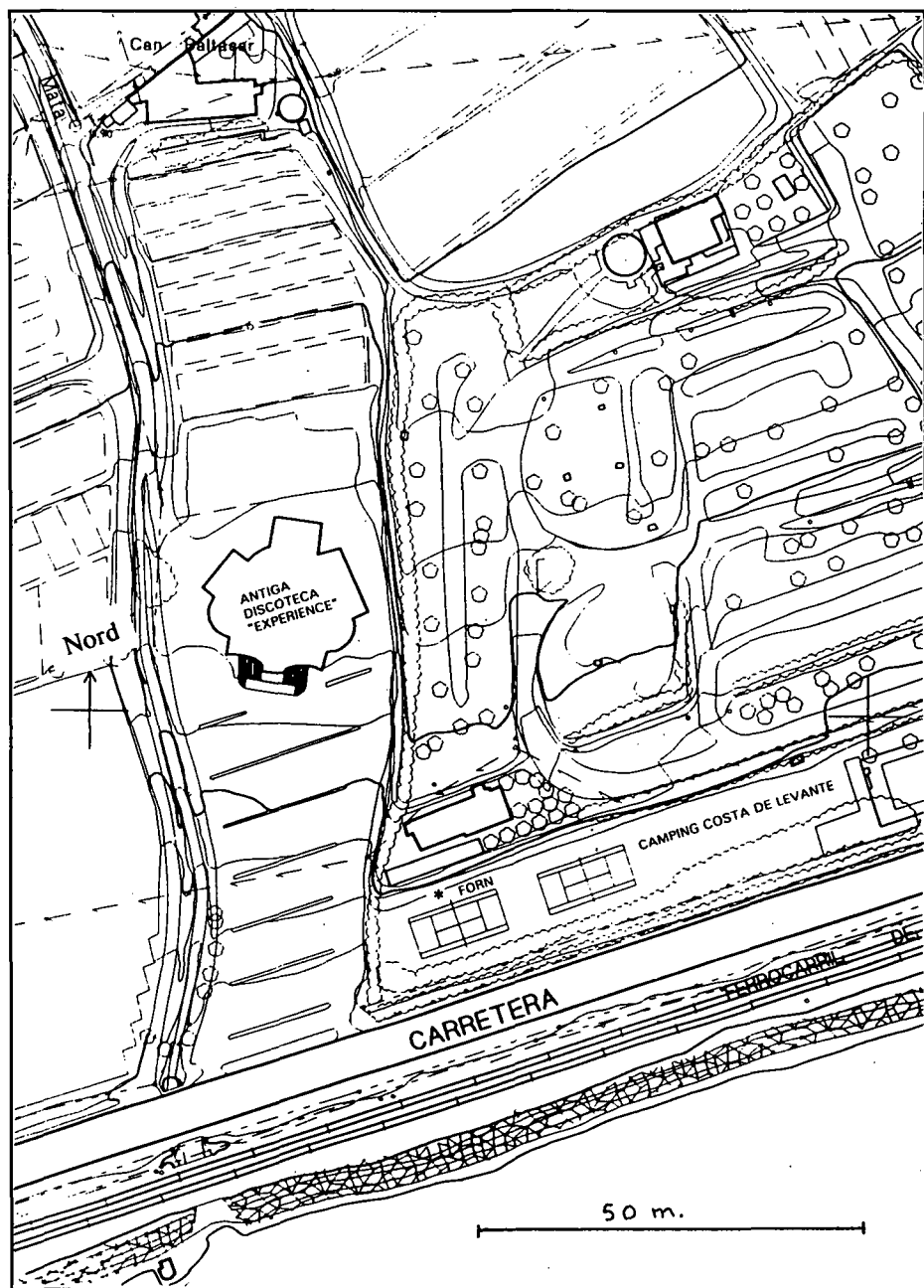
Joan Francesc Clariana i Roig

NOTES.

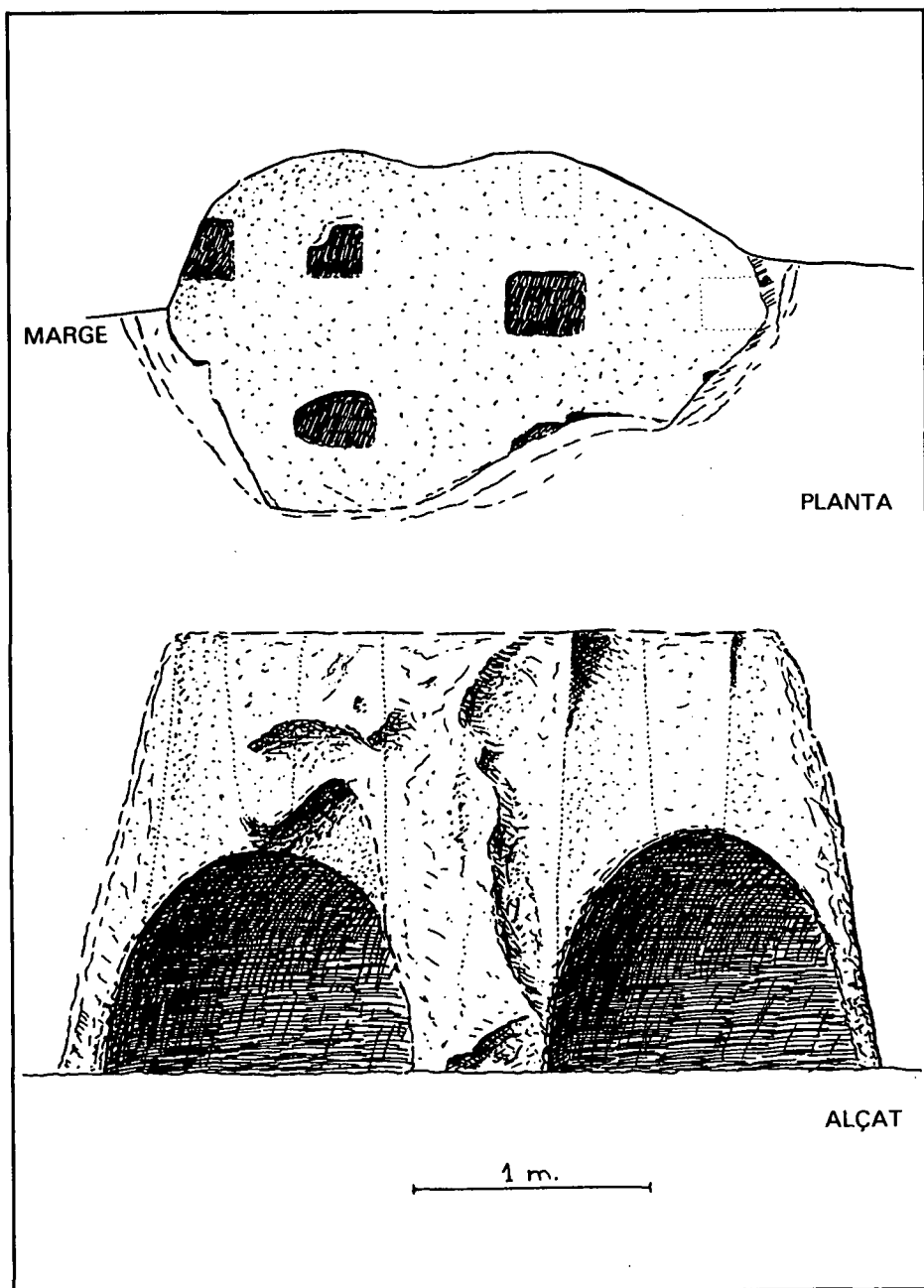
- 1.- En opinió de l'equip de la Secció Arqueològica, pel fet de trobar-se incompleta i amb les xemeneies mig destruïdes, interpretaren que aquesta era circular, així en la nota consta: «La planta del forn és de forma circular, i en la banda de ponent sembla tenir-hi una o dues bocanes més» (NOÈ *et alii* 1980, p. 9).
- 2.- Una bibliografia força completa sobre forns d'àmfora romans es pot consultar a PREVOSTI-CLARIANA 1987, p. 209-210.
- 3.- La mateixa notícia fou recollida a la *Carta Arqueològica de España. Barcelona* d'ALMAGRO *et alii*, p. 138; a *El poblament d'Ilduro* de Marià RIBAS, p. 92, apartat 11, i a la *Carta dels vestigis arqueològics del terme municipal de Mataró*, p. 76, fitxa 66.

BIBLIOGRAFIA.

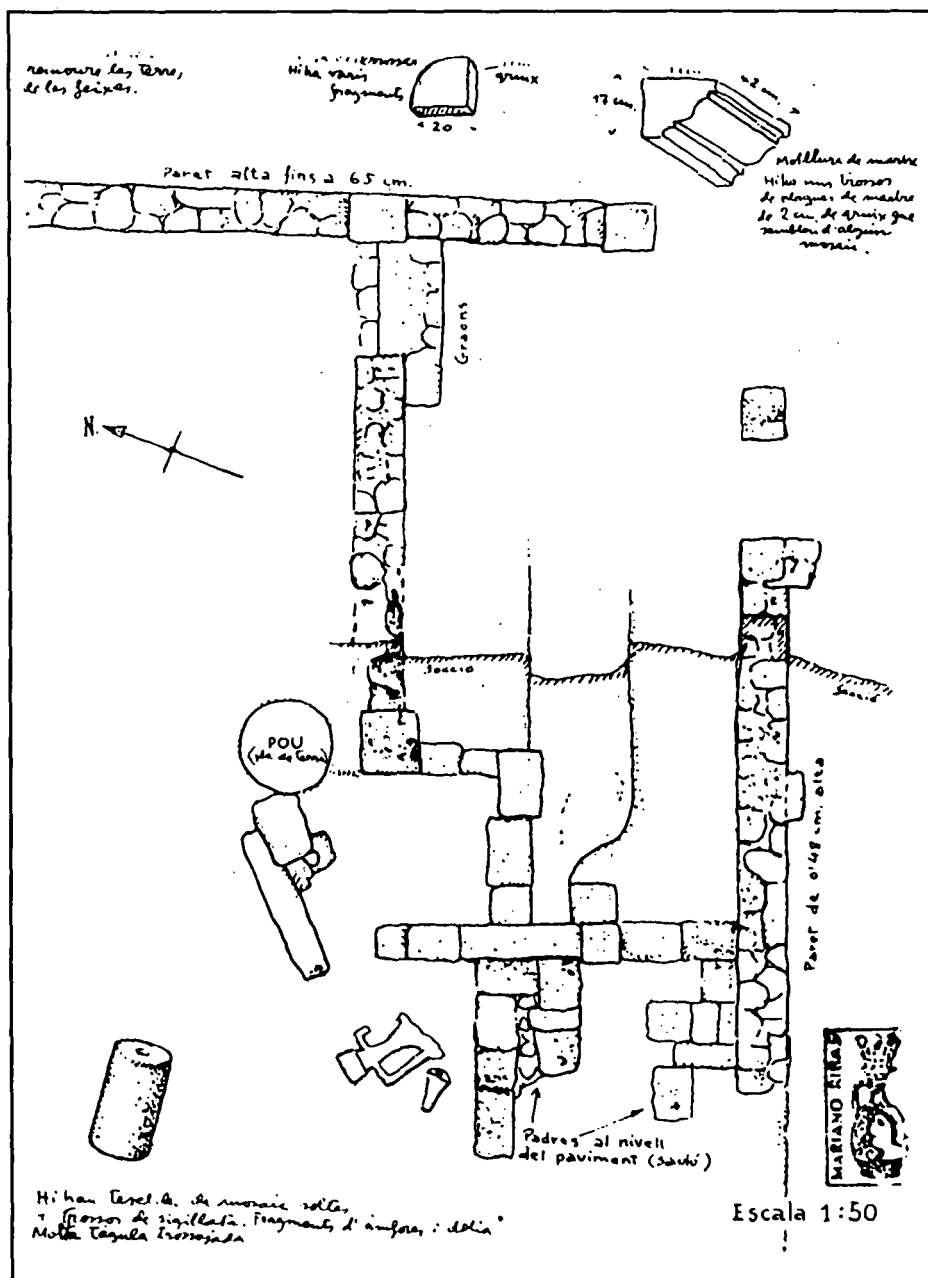
- ALMAGRO, M.; SERRA-RÀFOLS, J.C.; COLOMINAS, J. *Carta arqueològica de España. Barcelona* (Madrid 1945).
- CUOMO DI CAPRIO, N. «Proposta di classificazione delle fornaci per ceramica e laterizi nell'area italiana», *Sibrium*, 11 (1971-1972).
- CARBONELL, E.; FOLCH, J.; MARTÍNEZ, J. «Can Feu, Sant Quirze del Vallès», *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana - Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989* (Barcelona 1993).
- DUHAMEL, P. «Les fours de potiers», *Les Dossiers de l'Archéologie*, 6 (Dijon 1974).
- GISBERT, J.A. «La producció de vi al territori de Dianium durant l'Alt Imperi: el taller d'àmfores de la vil·la romana de l'Almadrava (Setlamarrosa - Mirafior)», *El Vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental* (Badalona 1987).
- NOÈ, J.; TURÀ, Jaume i Joan; CARDALDA, M.; FLUXÀ, J.; JUNCOSA, R. «Descobriment d'un forn al Càmping Costa de Levante», *Memòria d'activitats de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró* (Mataró 1980).
- SOTOMAYOR, M. «Excavaciones en la huerta de la Facultad de Teología de Granada», *Noticiario Arqueológico Hispánico*, 8-9 (Madrid 1964-1965).
- PREVOSTI, M. *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Ilduro* (Mataró 1981).
- PREVOSTI, M.; CLARIANA, J.F. «El taller de ánforas de Torre Llauder: nuevas aportaciones», *El Vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental* (Badalona 1987).
- RIBAS, M. «La romana Ilduro. Estudi d'investigació arqueològica», *La Paraula Cristiana* (Mataró, febrer 1933).
- RIBAS, M. *El Poblament d'Ilduro* (Barcelona 1952).
- SECCIÓ ARQUEOLÒGICA DEL MUSEU DE MATARÓ, *Carta dels vestigis arqueològics del terme municipal de Mataró* (Mataró 1977).

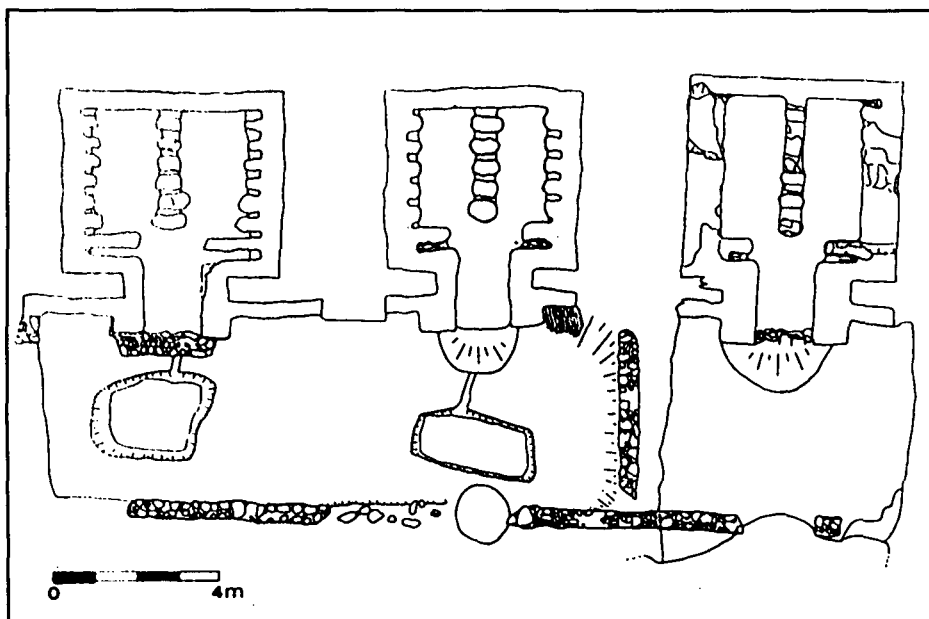
Situació del forn del càmping «Costa de Levante».

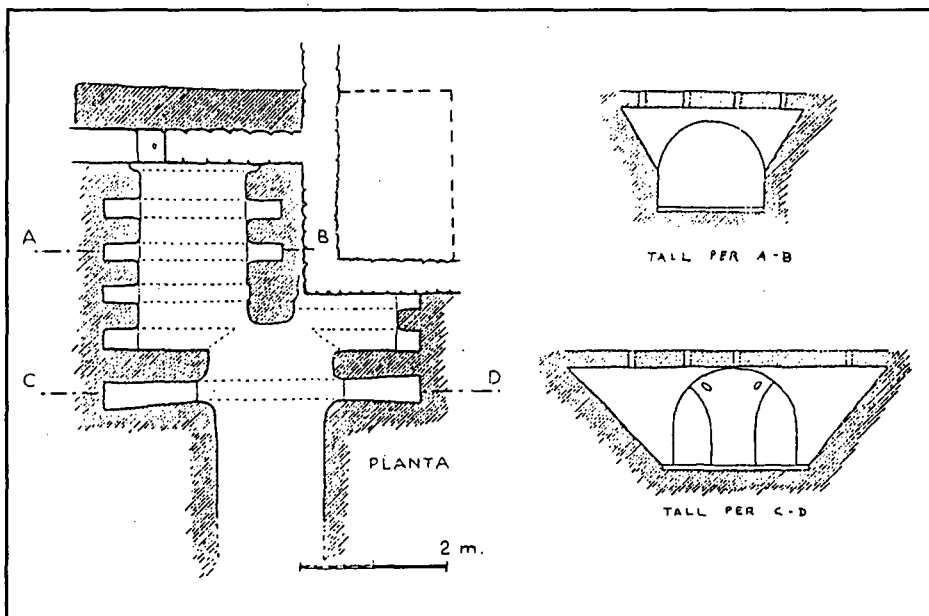
Planta i alçat dels vestigis del forn trobat al càmping «Costa de Levante».

Planta dels vestigis de la vil·la romana situada al sud de can Dordeta.
(Dibuix de M. Ribas, publicat per Prevosti 1981).

Planta del conjunt de forns trobats a la vil·la romana de can Feu, a Sant Quirze del Vallès (Carbonell, Folch, Martínez 1993).

Planta i seccions del forn d'àmfores de Torre Llauder (Prevosti-Clariana 1987).